

MOPHATO

3

NGATANA YA
DIKGANGKHUTSWE

Platinum

Le Re Tlhabetse

D. G Mongae • E Tukisi • E. M Diphoko

Platinum Le Re Tlhabetse Mophato wa 3 Ngatana ya Dikgangkhutshwe

Maskew Miller Learning
10 Freedom Way, Milnerton, Cape Town, 7441

© Maskew Miller Learning (Pty) Ltd 2022

Ditokelo tsotlhe di sireleditswe. Ga go karolo ya kgatiso e, e e ka boelediwanng, ya bolokwa mo mofuteng o o ka tlhagiswang gape ka ona, kgotsa ya gaswa mo sebopegong sengwe le sengwe kgotsa ka mokgwa o o rileng (eleketeroniki, ka motšhine, ka kgatiso kgotsa ka mokgwa o mongwe o o sa dumeletsegeng) ntle le gore go bonwe tumelano e e kwadilweng fa fatshe ya mong wa ditshiamelo tse di sireleditsweng tsa bokwadi pele.

Fa o batla go reboelwa tetla ya go ka gatisa lekgetlo le lengwe gape kgotsa go dirisa karolo nngwe le nngwe ya buka eno, o kopiwa gore o ikgolaganye le Setlhophapha se se rebolelanang ka Ditshwanelo le Tetla mo go 021 532 6000 kgotsa ka go romela imeile mo go rightsgranting@mml.co.za.

Kgatiso ya 1 ka 2025

ISBN 978-1-779-83701-1
ePDF ISBN 978-1-779-89493-9

Mophasalatsi Khanga Slinda
E rulagantswe ke Violet Maphefo Sefola
Mothalo wa bokwantle ka MML Visual Design
Botaki jwa bokwantle ka MML
Mothalo wa buka ka MML Visual Design
Botaki ka MML
Thulaganyo ya mokwalo ka SPI GLOP INC Natalie McCulloch
E gatisitswe ke

Diteng

Ka nna Kwa ke tswang teng (Terama)	1	Tlhaeletsano Tlhaeletsano ya segompiano (Puiso).....	70
Re phela jang? A re tshamekeng o mang? (Maboko).....	7	Re phela jang Moopedi Dimo (Mainaane)	77
Mekgwa e e siameng Kgololosego ya puo (Terama)	14	Tlhaeletsano Mesola le dikawo tsa nthanenete (Puiso).....	84
Re phela jang? Sananapo (Mainaane)	22	Bokamoso ba me Papatetse tshapi ba rona (Puiso).....	91
Re phela jang? Motshameko (Puisano).....	29	Re phela jang Setso, tumelo le puo (Puiso).....	98
Re phela jang? Didiriswa tsa bogologolo (Puisano).....	35	Bokamoso ba me Maboko (Maboko).....	105
Re phela jang? Setso le ngwao (Puiso).....	42	Kgolologo ya rona Botlapa ga bona tuelo (Mainaane).....	112
Re phela jang? Dijo, diaparo, didiriswa tse tsa setso le ditumelo (Maboko).....	49	Re phela jang Kgololosego (Puiso).....	119
Re phela jang? Kgololosego ya tsamamo le bonno (Puiso).....	56	Ka nna Lokwalotshelo (Puiso).....	126
Re phela jang? C... dimo (Puiso).....	63	Re phela jang Ka mo tshelang ka teng (puisano).....	133
		Tlotlofoko	140

EXTRACT PAGES

1. Kwa ke tswang teng

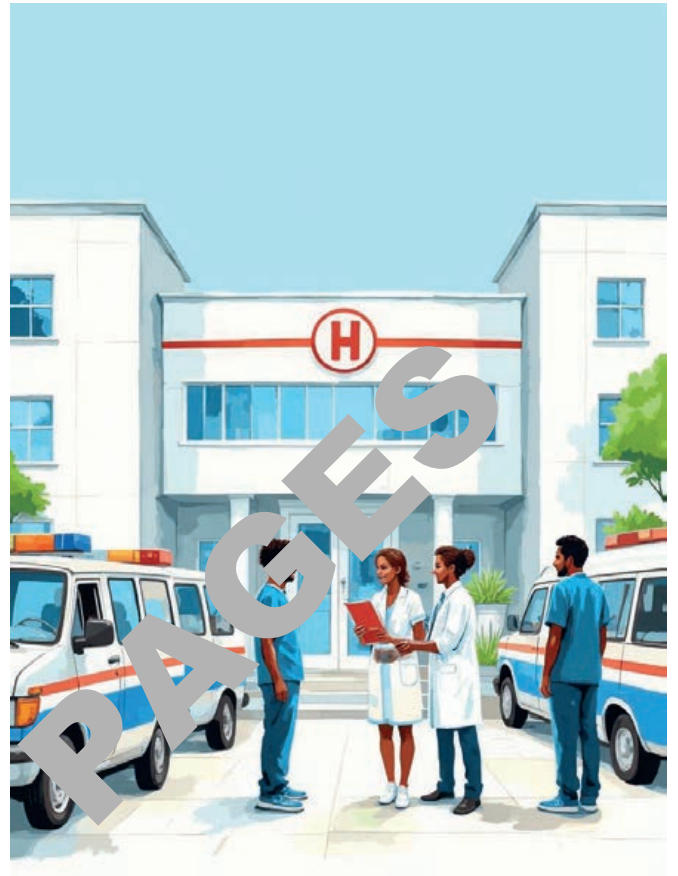

Ke Motsana.

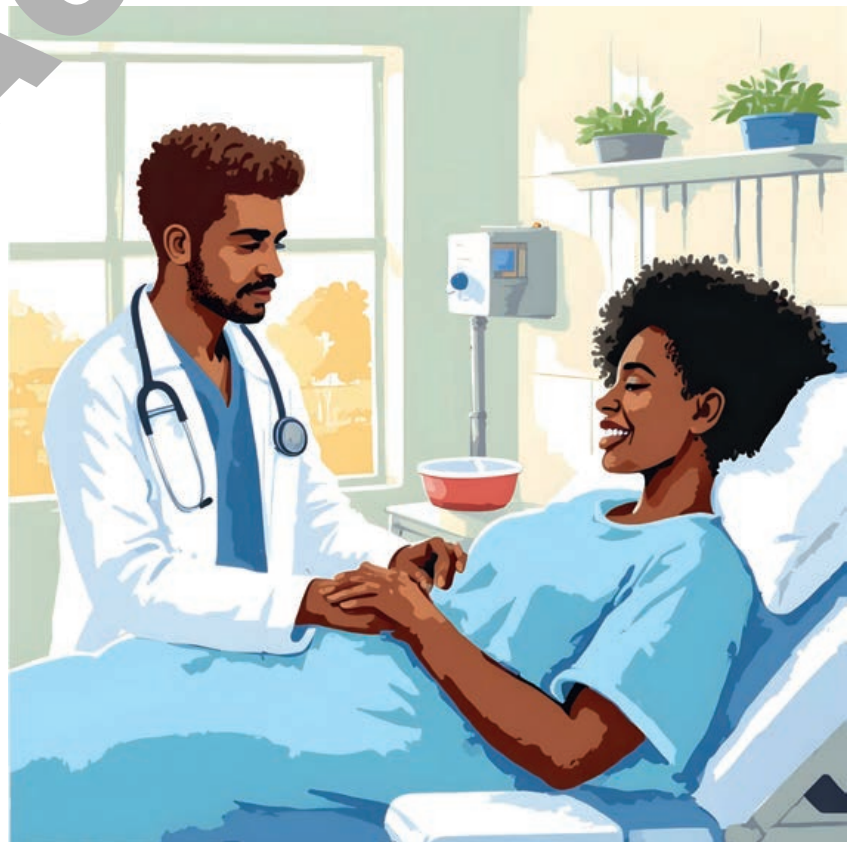
Ka leina ke Seakgano Ralekeke. Ke nna mo motsaneng o o bidiwang Mosonya.

Motsana o, o a nyatsega fela... Ga nkitla ke bo ke lebala gore mme o mpoletse gore kgorogo ya me e ne e le jang. Go ne go le Lamatlhatso kgwedi ya Phatwe e le matsatsi a le robongwe, ngwaga e le wa 2015.

O ne a tabogisetswa kwa bookelong jwa Job Shimankane Tabane ke rre wa me maitsiboa a Laboraro. Pele a ka thusiwa, o ne a nna diura di le pedi, go tlatswa dipampiri tsa bookelo. Nnyaa kana go itshoka go tliša katlego.

Morago ga go ya godimpe le tlase diura di le tlhano, o ne a tshegofadiwa ke nna. Nna senatla a mosetsana yo e ingwaelweng matssetse. O ne a nthava ka le, gonne a nna a le ke tlile ka kgwedi ya matwe ya diphefo.

O tthalositse rre a re ke tlike go rongwa ke botlhe gonne ke le mosetsana ke bo esi fa morago ga basimane. Ijaa! Di tla mpoela e le tota. O tla tlo romiwa motshegare otlhe gonne e le wena yo o mmotlana. Mme o ne a re ke seke ka ngongorega fa ke romiwa gonne mafura a ngwana ke go rongwa. Dikgato tsa bosea ga ke a di bona ka sepe.

E rile fa ke wetsa dikgwedi di le tharo ke fa rre a nthulaganyetsa moletlo wa mantsho a ngwana. Mme o amogetse mausausa a dimpho go tswa go balosika le ditsala. Rre ena, mpho e kgolo ya gagwe e ne e le go latsa nku ka tsebe fa fatshe.

Ya tla ya nna moletlogadi gonne le bona, thabisadigogo bo ne bo le teng. Nkoko o ne a bo gatile. E rile kgantele fale, ke fa jaanong ba simolola go tlhabeletsa difela. Ba ne ba bina setepe e kete ba tsamaisa monyadi. Ka ngwaga wa 2016

Sedimonthole a le robongwe ke fa ke kolobetswa mo kerekeng ya URC ke moruti Kanedi. Ke ene moBišopo mogolo wa kgaolo ya Mosonya.

Ke totobile jalo go fitlha ka 2020, fa nkgonne a ntloga gore ke ikemele. Ke nna ra a mo go maswe! O ne a nna elega gore ke se tlhalosane ke tshetlho.

Fa o ntlhabile, o ne a ntlhomola ka mmutlwa wa setlhare sa mosu. Waai!! mo gongwe o ne o robegelela mo go nna. Ke tla ngaa ka selelo se e keteng ke a swa. Mme o tla tlhaga a befetswe gonne o ne a sa batle go utlwa sepe ka nna. Mme e ne e le molepa-dilo. Ngwaga wa 2021 fa o rogwa ke fa a nkwadisa kwa sekolong sa bomapimpana. Ke ne ke tlhaga ke ithutile sengwe letsatsi le letsatsi.

Fa ke goroga mo mophatong wa ntlha ka 2022 mo sekolong potlana sa kgosi, morutabana wa me, mme Direlang, o ne a gakgamaditswe ke mathagathaga a me le ka moo ke tsibogelang dipotso kgona. Morutabana o ne a re mo go mme, "Heela mmaSeakgano. O tlhokomele ngwana yo thata. O na le kgono ya go bua e bile o itse puo le dipalo bontle. Fa a gola, o mo ise mo boruteging jwa bobegadikgang. O bothale e le tota." "Morutabana ke a go utlwa. O se ke wa lebala gore ngwana o a fetogafetoga, gongwe o dirisiwa ke gore o sa le mmotlana. Tlaa re lete re bone gore ena dikgathhegelo tsa gagwe ke eng, fela ke lebogela temoso ya gago". Ga akgela mme. Monongwaga wa 2024 ke dira mophato wa boraro. Ija, waitse dingwaga di taboga ka bonako.

2. A re tshamekeng O manga?

Ke mang yo o batlang go itsiwe?

Ke na, ke nna (Botlhe).

Wena o mang?

Ke mosetsana wa Motswana.

Ke mmina tholo.

Ke dingwaga di le robongwe.

Roba monwana o le mongwe.

Botlhe ba o poele...

poele...

Ke vena mang?

Ke nna go go itsi.

Ke mang yo o batlang go itsiwe?

Ke nna ke nna (Botlhe).

Wena o mang?

Ke mosimane wa Motswana.

Ke dingwaga di le robongwe.

Ke tshotse ke le mme Rakau.

Ke dira mpha o wa boraro.

Ke moro o gae dumelang!

Maikutlo a me

Maikutlo a me a kwa tlaso.
E ka tswa e le bolwatele.
A e ka nna madimo a me a teko?
Ke hutsafetse e le ruri.
Pelo ya me a tswile bothoko?
Gompiono ke itumetse.

Dikeledi tsa me di fedile.
Gompiono ke itumetse.
Pule o ntheketse mpho.
Maikutlo a me a kwa godimo.
A ke mpho e e tlisitseng
lethabo?
Ruri ke itumetse gompiono.

Fa ke tlhona, ke a lela
Fa ke lapile, ke a robala.
Ke botshelo jwa me jaaka
ngwana.
Ntidimatseng, fa ke lela.
Itumeleng fa ke tshoga.
Tlhoafalang fa ke robotse.
Tlayang re itumele rotlhe.

Ruri ke montle!

Mme o rile ke nna Mosimanegape.
Le lengwe o rile Mosimane Oagaisa.
Sefane sona ke tsa yona sa rre.
Ruri ke a gago le ka nnete.
Leina la me le le boreelong.
Lebelela kame dipounama.
A ga o bathe ke go neele tsona?
Ke montle thata ka nnete.
A ke ipona sentle mo seiponeng se?

Sefatlhego sa me se a phatsima.
Bona fela gore matlho a me a
bulegile jang.

Kana ke kgona go bona le tsa
ka kwa.
Ditsebe tsona di ema jaaka tsa
thutlwa.
Ema ke kame moriri wa me.
Ke tshase le letlalo la me le
phatsime.
O tla bona le fatlha matlho a gago.
Ruri ke a ithata nna
Mosimanegape Oagaisa.
Mosimanegape Oagaisa, o
montle e le ruri!

Ke go rata gone...

Ke go rata gone o tsetsa.
Ke go rata gone o bua.
Ke go rata gone ga o
boikgogamo.
Ke go rata gone o pelonomi.
O ngwana o o siameng ka nnete!

Ke go rata gone o a ithata.
Ke go rata gone wa
itlhokomela.
Ke go rata gone o
kutlwelobotlhoko.

Ke go rata gone ga o megagaru.
Tshepo ya me e mo go wena!

Ke go rata gone o tlotla batsadi.
Ke go rata gone o tlotla
barutabana.
Ke go rata gone o tlotla
barutwanammogo.
Ke go rata gone o boikobo.
Ruri re lesego go nna le wena!

Nna yo o kgethegileng

Ke mosimanyana yo a mosweu.
Ka leina ke Fredric Swart
Ke goletse mo go rafeng ono.
Ke bua Setswana jaaka bantsho.
Ke se ntshe ka dinko le molomo.
Ke kgethegile nna, rre Swart.

Ke tshotswe ke sena matsogo.
Fela ke tla lo makatsa.
Ke a di utlwa dipotso tsa lona.
Ee matsogo ga a yo, a ile.
Le nna ga ke itse a ile kae.
Fela ke dira ditiro tsotlhe.

Ke tsena sekolo go tshwana le
botlhe.
Ke tshwara pene ka menwana
ya maoto.
Ga ke lesea, ga ke jesiwe.
Ke ja ka menwana ya maoto.
Ke kgona go ikapesa diaparo.
Ke kgona go ikapeela dijo.
Ke kgona le go itlhapisa.
Ke mosimanyana yo
kgethegileng.

Le nna ntheetseng tlhe!

Ke tlhoka motho go ntheetsa.
Didimalang le ntheetseng!
Ga ke na mo bolowe yo o ka
ntheetsang.
Ga ke na mo nake yo o ka
ntheetsang.
Ke tlhoka tsebe ya mongwe fela.
Ke mo anegele ka ga me.

Ke tlhoka motho, go nkamogela
Ke nna yo, nkamogeleng tlhe.
Ga ke na diaparo le dijo.
Ke mokopi, ke tlhola ke kopile.

Ga go motho yo a ka
nkamogelang?
Ruri ke tlhoka go amogelwa.

A le sa ntse le ntheeditse?
Ke tlhoka motho yo o tla
ntshireletsang.
Ke nela ke dipula, magadima le
diphefo.
Ke tlhoka motho, go ntshireletsa.
A nnele bofuthu le bothitho.
A nnele dijo le metsi.
Ke nne le legae ke sireletsege!

Ke lesego

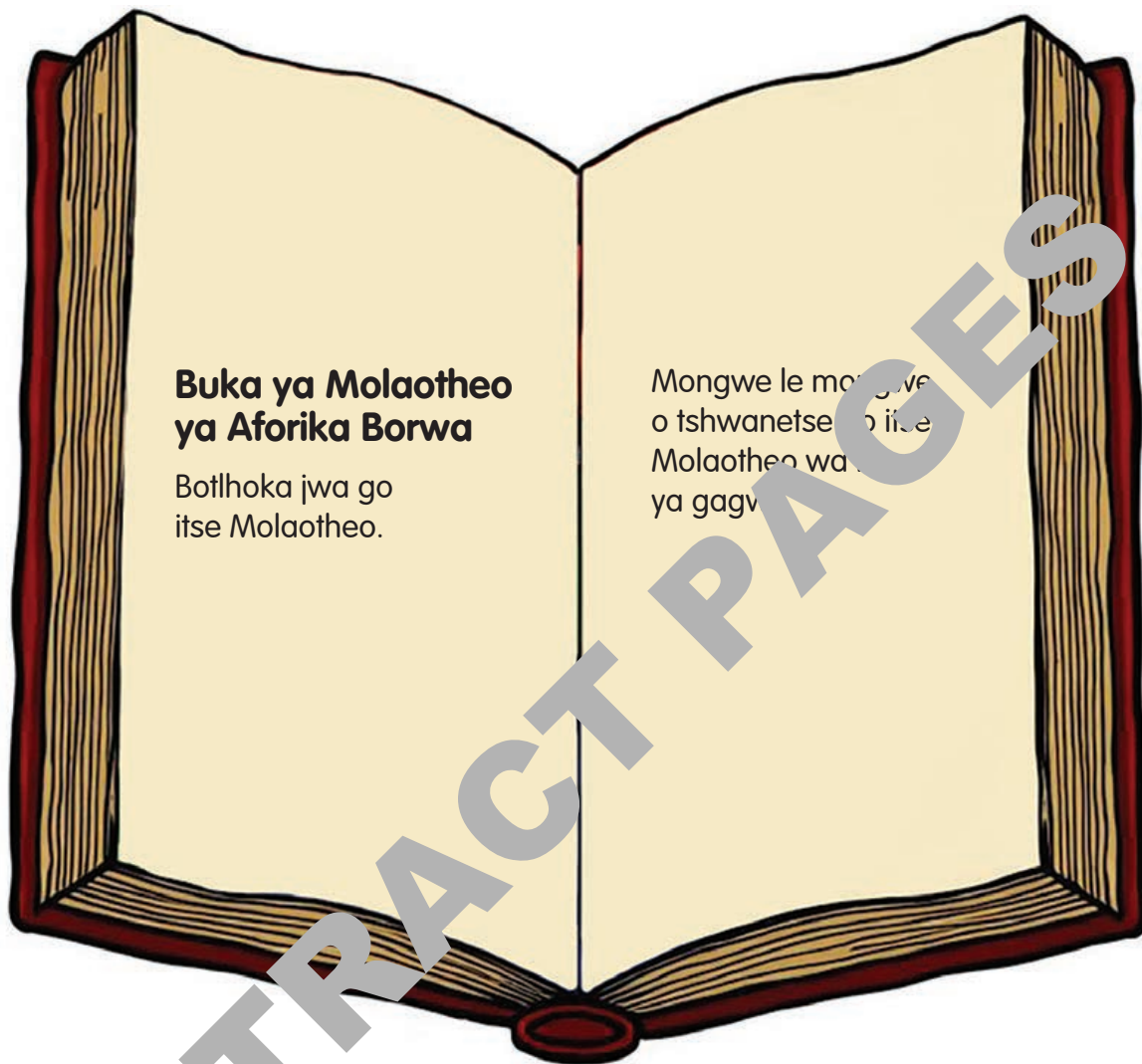

Nna le nna ke le lesego.
Re dula mo tse ntlong.
Re dula le batsadi ba rona.
Ntlo ya rona e kgolo.
E na le dipnaposi di le robedi.
Ke na le dimpopi di le supa.
Dikolotswana tsa nna ke di dintsi.
Re ja difitlholo tsatsi le tsatsi.
Dilalelo ke merogo le nama.

Re lesego gonne bangwe ga di
yo.

Re lesego gonne bangwe
batsadi ga bayo.
Bangwe ga ba nne kwa ntlong e
kgolo.
Ba bangwe ga ba na le
ditshamekisi.
Difitlholo le dilalelo ga di yo.
Go tshediwa boima malapeng.
Rona re lesego go tshela jana.
Re leboga ka metlha.

3. Kgololosego ya puo

Gompiano tsa rona e tla nna ka ga kgololosego ya puo. Ke tla simolola pele go tthalosa ka Molaotheo wa naga ya rona. Naga nngwe le nngwe e na le molaotheo wa yona. Fa o le moagi wa mo Aforika Borwa o tshwanetse go itse melao e e go laolang gore se iphithele o le mo mathateng kgotsa o sa itse fa ditshwanelo tsa gago di gatekiwa. Ke tshepa le lona le itse gore mo Aforika Borwa re na le molaotheo. Mongwe a ka botsa gore Molaotheo ke eng. Molaotheo o tthalosa boleng jwa naga, ditshwanelo tsa batho, e tthalosa gape gore Palamente le dikgotlapeomolao tse dingwe di dira jang, gape gore dikgotlatshekelo di dira jang. E tlhomile ditheo di le thataro go tshegetsisa temokerasi ya rona.

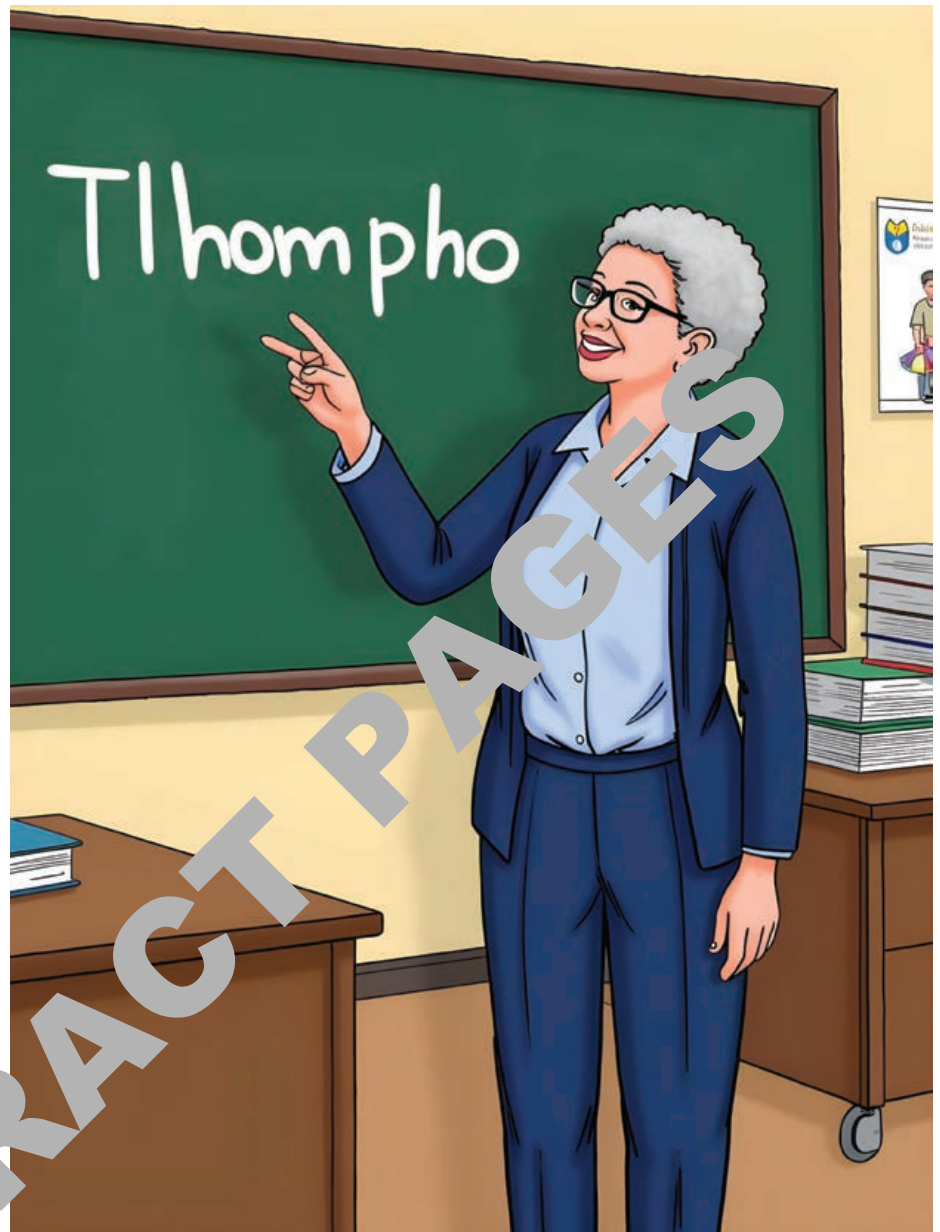

Go tswa mo bulateng ya Molaotheo wa naga ya rona, gompieno ke batla re lebelele kano e e buang ka kgololosego ya puo. Mongwe le mongwe o tse gore puo ke eng. Mme fa re bua ka kgololosego re bua ka mpeiso. Se se kaya go sa nne teng ga dithibelo tse di sa tlhokege, go nna le tšhono ya go dirisa ditshwanelo le dithata tsa gago. Kgololosego e gatelela tšhono e motho a e newang ya go dirisa ditshwanelo tsa gagwe, maatla, dikeletso, kana tse di tshwanang le tseo tse di jaaka: kgololosego ya go bua kana kgakololo, kgololosego ya go tsamaya. Jaanong jaaka re tlhalogantse lereo kgololosego le le nosi, kgololosego ya puo ke kgololosego ya go bua e e letlang batho go bua dikgopolo tsa bone kgololosego. E ka tswa e le go bua, go kwala, go dira botaki kgotsa ka ka mokgwa o mongwe wa go bua.

Ke tshepa fa le kgona go tlhalogana mareo a mabedi a ke a tlhalositseng, e bong kgololosego le kgololosego ya puo. Le fa Molaotheo o re tlhaloseditse tse re na le maatla a go bua dikgopolo tsa rona, go nna melao le maikarabelo a mongwe le mongwe a tshwanetse go a itse le go a latela. Le fa kgololosego ya puo e le tshwanele botlhokwa, ga e a lekana. Go na le dithibelo, tse di tshaka, go thibela puo ya lethoo, go thotlheletsa thubakanyo le go tshaya motho leina. Go botlhokwa go lekalekanya kgololosego le go tlo go tlotla ba bangwe. Go nne le mekgatlo e le mentsi le batho ba ba itsegeng mo hisitoring ba ba neng ba lwela kgololosego ya puo, ba gatelela botlhokwa jwa yone mo go bueleng ditshwanelo tsa batho, tsamaiso ya loago le tekatekano.

Le fa Molaotheo wa rona o tsaya tsie kgololosego ya puo, batho mo setšhabeng sa rona ba tshwanetse go kgona go reetsana le go tlhagisa dikakanyo tsa bone ka kgololosego e e tletseng. Fela se se botlhokwa fa motho a dira jalo ke go tlotla motho yo mongwe. Fa mongwe le mongwe a kgona go ntsha maikutlo a gagwe, re ka kgona go ithuta sengwe go tswa mo go ena, mme ra dira ditshwetso tse di botoka mmogo. Gape re ka kgona go tlhaloganya maikutlo le megopolo e e farologaneng. Re tshwanetse go tlotla tlhoko go e se se buang se ka utlwisana yo mongwe botlhoko, ke ka moo re tshwanetseng go bua ka tlotlo le fa re le mo kgololosegong.

Barutwana ba me ke tshepa gore le ne le reeditse ka tlhoafalo mo thutong ya gompieno ya kgololosego ya puo. Jaanong ke batla go le tseela kgang go bona fa le tlhalogantse thuto ya gompieno. Ke batla mongwe le mongwe a mpoletse gore ena ke tiragalo efe e e neng ya mo diragalela mme a sena kgololosego ya go ipuela. Ke mang yo o tla simololang? Mosimanyana Tsholofelo o ne a emisa letsogo. Ke tla simolola mme.

Nna. ke Tsholofelo Mogale, ke mosimanyana wa dingwaga di le robongwe. Ke tswa motseng wa Ga-Kubung. Ka letsatsi le lengwe ke ne ka kopana le dikebekwa fa ke ne ke ya go rekela rakgadi senotsididi. Dikebekwa di ne tsa tsaya madi a ga rakgadi tsa tshaba ka ona. Fa ke fitlha kwa gae, ke leka go tlhalosa, rakgadi o ne a befetswe thata mme a akanya gore ke timeditse madi. Fa ke leka go tlhalosa o ne a ntsena ganong ka dipotso dingwe. Ke ne ke sa kgone go ntsha maikutlo a me a mo go ena.

Morutabana, nna ka leina ke Mmathapelo Jullius. Ke mosetsana wa Morolong. Ke tswa motseng wa Purung. Nna ka letsatsi le lengwe ke ne ka tsamaya le mme go ya toropong. Re ne re ile go reka diaparo tsa lenyalo la ga abuti. Ke ne ke ratile mosese o motala o mokhutshwane. Mme ena o ne a nthatetse o motala fela o le motelele. Fa ke leka go ntsha maikutlo a me ke fa a ntemos... kana ke... go gola m... reka mosese o mokhutshwane go raya gore ngwaga o o tlang ga nkitla ke kgona go go apara. Maikutlo a me a ne a le botlhoko ka gonne, pelo ya me e ne e ratile mosese o motala o mokhutshwane. Ke ne ka palelwa ke go bua maikutlo a me.

Morutabana, gompieno thuto ya gago ke e e ntiragalelang ka metlha. Nna ke mmina Tholo, ka leina ke Motswagae Modipa. Ke dingwaga di le robongwe. Nna morutabana ga ke kgone go bua sentle, ke a konkoretsa fa ke bua - puo ya me e tsamaya e ntse e kgaoga. Maloba fa o ne o re neetse tiro gore re e dire ka ditlhotšhwana. Setlhopha sa me fa ke leka go lathela kakanyo, ba ne ba ntsena ganong. Ga ke a kgona go bua ka gonne nako nngwe le nngwe fa ke re ke ntsha kakanyo ba ntsena ganong ka ntlha fa ke sa kgone go bua ka bonako jaaka bone. Maikutlo a me a ne a le botlhoko fa ke bona re fitlhetse maduo a a kwa tlase mme ditshwaelo e le tse tse ding ke batla ba di dire. Gompieno ke leboga fa o ratile ka tse, ka gonne ke tshepa gore go simolola ka letsatsi le, go tla na le tlhompho fa o bua le go reetsana fa re bua.

Ke a lebogethata. Jaanong ke batla mongwe le mongwe a kwale melao ya phaposi. Gore fa o le mo phaposeng ke dilo dife tse o tshwanetseng go di dira le tse o sa tshwanelang o sa tshwanelang go di dira.

4. Sananapo

Go kile ga bo go na le kgosi e na le morwadie yo montlente. Leina la morwadi e ne e le Sananapo. Basetsana ba motse ba ne ba tlhoile Sananapo gonne a ne a ba gaisa ka bontle e bile a le bonolo. Go ne go se na mosimane yo o neng a sa eletse go ka tsaya Sananapo jaaka mogatse mo isagweng. Tsatsi lengwe basetsana ba motse, ba Sananapo a neng a itlhome e le ditsala tsa gagwe, ba tla go mo laletsa go ya le bona kwa kgonnye. Sananapo o ne a se ke a tsamaya ka esi gongwe le gongwe kwa a neng a ya teng. O ne a tsamaya le tsewa ya gagwe e e neng e le modisa wa gagwe. Fa ba tsena kwa sekgweng ba ne ba rwanngane ba bofa dingata tsa bona tsa dikgong. Morago ba ne ba emela kwa thoko ntle le Sananapo gore ba tile go tswelela jang ka morero wa bona.

Ba ne ba tswelela ka leano la bona mme ba simolola go gotsa molelo o mogolo. Morago ba ne ba dumalana ka gore, ba dikologe molelo mme wa bofelo a tlole kgabo e kgolo ya molelo. Mo morerong ba dumalana gore go tlole Sananapo pele. E rile fela fa Sananapo a re o tlola molelo sethophsa sotlhe sa mo kgoromeletsa mo molelong, Sananapo wa batho a šwa go butswa. Basetsana ba ne ba bona go le botoka go ja dinama tsa ga Sananapo. Fa ba fetsa, ba ne ba bona ntšwa ya ga Sananapo e ba lebi ka kutlobothoko. Ke fela e latlhelela lerapo. Ntšwa e ne ya gana lerapo mme ya simolola go opela ya re:

Sananapo, Sananapo, ba mmolaile Sananapo,
 Ba mpha lesapo Sananapo
 Ba re ke le je, Sananapo
 Nna ka le gana Sananapo
 Nna ga ke je motho Sananapo
 E le mongwaake, Sananapo
 E le thebe ya kgosi Sananapo.

E rile ba utlwa mafoko a pina e, ba leka go photoma ntšwa gore ba e bolaye jaaka mongwayona. Ntšwa e ne ya le botsa phokojwe go fitlha kwa kgorong ya kgosi.

E ne ya fitlha ya kotama fa kgorwaneng go lebagana le kgosi, mme ya simolola go opela pina e, ka go e boeletsa makgetlho. Kgosi e ne ya gakgamalela mafoko a ntšwa mme ya simolola go batlisisa kwa morwadie a ileng gona. Motlhala o ne wa supa kwa ditsaleng tsa ga Sananapo. E rile fa basetsana ba bodiwa ba loba ba re ba mo tlogetse kwa morago. Go ne ga upologa gore basetsana ba bolaile Sananapo. Kgosi e ne ya laola gore ba kgobokanyetse mo

ntlolong e le... mme ba... E rile ba kgotshe, kgosi ya laola gore basetsana... ba, ba tshubelwe mo tlong e ba leng mo go yona. Kgosi o ne a rata ntšwa ya ga Sananapo mme a e tsaya jaaka ngwana wa yona. Ke nnete moepalemena o a bo a le ikepela.

Ya bo e nna tsona tsotlhe!

Ga ke batle ka makala a me?

Ga twe go kile ga bo go le mosadimogolo mongwe a na le ngwana wa mosimane a bidiwa Thipatsheue. Thipatsheue o ne a nyetse e bile a na le ngwana wa mosetsana yo montle go gaisa a bidiwa Matlhare. Mmaagwe Matlhare Modimo o ne a mo gopola fa a ne a le monnye thata, mme a godisa ke mmaagwe Thipatsheue. Thipatsheue o ne a re o mo raya leina le, ka gonne a tthagile ka setlha sa dikgakolago mo ditlhare di thunyang tene. Thipatsheue o ne a rata go tlogelana kwa kgotleng. Matlhare ena a tsamaya le mosadimogolo kwa masimong go ya go tthagola.

Tsatsi lengwe a le kwa sekgweng, a leka go sega ditlhare, o ne a bona setlhare sentse se sutela kwa morago. O ne a re gongwe ke matho a gagwe ga a bone sentle. O ne a leka go sutela kwa pele ga sona, fa a re o leka go se rema, se sutele kwa morago. Thipatshweu o ne a ntse a leka go sutela gaufi le setlhare mme fela sona se boela kwa morago go fitlhela se fitlha gaufi le molapo. O ne a bona gore tota ga a lore, setlhare se a tsamaya. Fa a leba kwa morago a bona gore o kgakala le gae jaanong. Fa a leba kwa godimo a bona gore letsatsi le ya go dikela. E ne e le gona a lemoga gore o ntse a leka go rema setlhare se letsatsi lotlhe.

Thipatshweu ka go nna pelotele, o ne a re o leka gape gore a reme setlhare. Setlhare se ne sa sutela kwa morago gape. Setlhare se ne se saletse fela ke go wela a fa nokeng, ke fa se ntsha molomo se bua. "Heela... raagwe Matlhare. Ke o ntlogele.

Goreng o batla makala a me, wena o na le Matlhare kwa gae, a le ena o mo kgethile setlhareng sengwe?" Monna o ne a tshoga thata fa a utlwa se. "A setlhare wa bua? A ke a lora bathong. E bile o itse leina la ngwana wa me. Ke wena mang, goreng o botsa fa ke mo kgethile kwa setlhareng?" Thipatshweu o ne a gakgametse e le tota. Setlhare se ne sa tswa molomo gape. "O tla letsatsi le letsatsi mo tikologong ya me go tla go re rema, o tlogela matlhare a me a gasagane gotlhe, wena o tseile dikala fela. Gompiano ke gana ka dikala tsa me."

Bopelonomi jwa ga Mmamasilanoka

Ga twe e kile ya re,
tsatsi lengwe go le
gosigo, ga bo go na
pula ya matlakadibe.
Go ne go tletse
bophadiphadi jwa
metsi lefatshe lotlhe,
tota go ne go se na
bogato.

Ga twe
Mmamasiloanoka o
ne a na le sentlhaga
se segolo go gaisa
dinoyane tsothe.
Sentlhaga se, se ne se
okame mo
leokoribeng lwa noka.
E ne ya re pula e ntse
e na jalo,

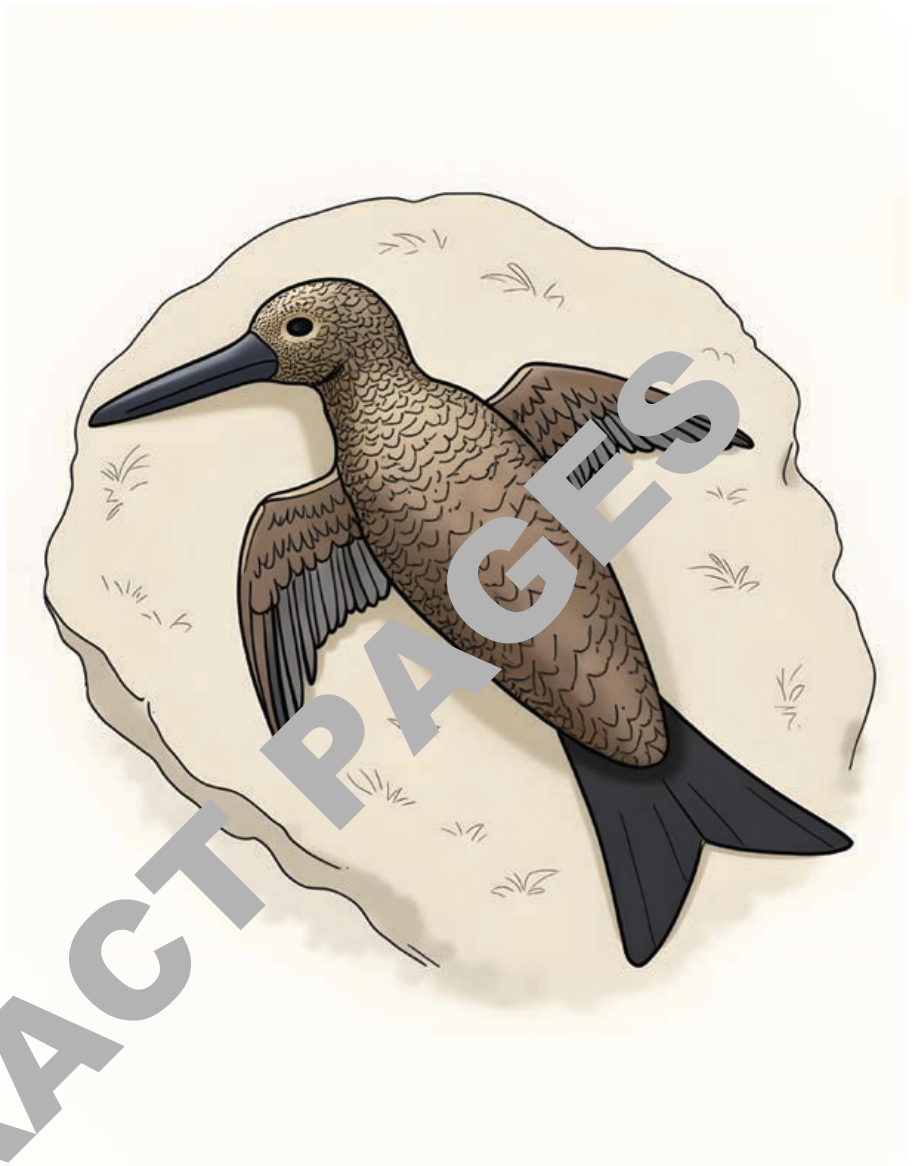
Mmamasiloanoka a
gorogelwa ke barag a
sa ba lebelela. E ne
le dinonyane tse
magae a tona a
gogotswang ke pula. Ka bopelotlhomogi, Mmamasiloanoka o ne a
sutela dinonyane tse go ka robala mo sentlhageng sa gagwe.
Mmamasiloanoka o ne a tswela kwa ntle. O ne a nna mo serameng
sa phefo e e neng e thaba mo marapong, a lala mo go sona kwa
ntle ga sentlhaga. O ne a lala a tetesela, a tsebeetseega jaaka
lotlhaka lo tsewa ke phefo.

Serame se ne sa se
utlwele
Mmamasiloanoka
botlhoko moo a bileng
a neela mowa. Fa go
tsogwa mo mosong o
o latelang go ne ga
fitlhelwa
Mmamasiloanoka a
omeletse mo serameng
sa bosigo a sule.

Dinonyane tse di
letseng mo
sentlhageng sa
Mmamasiloanoka di ne
tsa swaba thata go
bona bopelonomi jo bo
kanakana. Bopelonomi
ke bona boo bo dirileng
gore Mmamasiloanoka
a bolawe ke serame
ntse a na le sentlha
mme a se neetsa
baeng go ba direlela. Bopelonomi bo bolaile mmamasiloanoka.

Ya bo e nna tsona tsoatlhe

5. Motshameko

Pego ya kgokgontsho

Le nna ntheetseng!

[Sekolo se dule. Barutwana ba phatlaletse. Modise le morutabana wa gagwe Rre Lenong ba mo phaposiborutelong mme ba mekamekane le kgang e e masisi.]

Heelang Modise, goreng o saletse kwa morago sekolo ga sa bolo go tswa? Bathong bonang, naare e bile o itshekile dikgomo?

Rre Lenong

Le, rra. Ga ke itse gore nka ya kae fa ke tloga fa.

Modise

Ao monna o tswaya jang ka gore rona re itse re itse legae la gago?

Rre Lenong

Rra, wena ga o tthaloganye. Ke bogile go lekane. Le bogolo nkampane ka sala rre morago.

Modise

Monna, naare ke puo mang e o e buang? Motho a ka lapisiwa ke legae e le la gaabo?

Ke dingwaga ke itshokile. Ga ke tlhole ke kgona go tsaya botlhoko jo bo nkaparelang ura le ura, letsatsi le letsatsi, ngwaga le ngwaga.

Heela monna tlogela go nna o dikadika. Phunya sekaku ke utlwe gore wa re bothoko jo bo go bipeditseng ke jwa eng?

Rre Lenong

Kana Sir lona ga lo itse. Lona le monna e le moengele fa a le mo kerekeng. Ke nna gofejane fa lapeng. Ke romiwa ditiro tsothle tse di bokete. Ke kgobiwa ka mafoko, gotwe ke ithaya ke re, ke mojalefa e bile ga nkitla ke bo bona.

Modise

Iketle pele. A o raya rre Nkadimeng, wa ponto le šeleng? E seng gore o mmopela kgomo ya mmopa?

Rre Lenong

Sir, ke a bona gore ga o ntumele. Fa gompieni ke a bone thuso e ke e tlokaeng, kampane ka inaya naga ka ya go ja kwa metemeng ya nna tala. Ke tla tsena mo go tswaneng sa bana ba mebila.

Modise

Nnyaa monna, ga se gore ga ke go dumele. Ke batla go nna le bonnete jwa gore tota ditiragalo tse o mpolelelang tsona di dirilwe ke rre Nkadimeng ka sebele.

Rre Lenong

Nnyaa Sir. Ka moruti gona lebala. Fa re goroga o tla bo a re o a nthapelela, a ba ya go bolelela dimo ole. Ke wetse dingalo ke utlwile. Ke e leng ke keketwa, ke tingwa dijo. Ga go leeto lepe la sekolo le nkileng ka le tsamaya fa e sale rre a ntlogetse, etswa a ntlogetse madi .

Modise

Wa reng? Wa rraago o jelwe ke eng? O tlogela tshela. Fela gona moruti se isepelo mafisa. Tlaya re o sale jaanong re ye go mopa thuso kwa go moruti.

Rre Lenong

Ke ne ke ithaya ke re o tla ntshologa mokgosi. Jaanong fa o mphatlaleletsa diatla, ga ke itse gore ke wa ga mang. E ne e le wena tsholofelo ya me ya bofelo. Fela go siame. Se se jeleng rre, le ngwana se tla nja. Ke imetswe. Ke bothoko. Ke mo khutsafalong. Ga ke bolo go ikuela mokgosi mo bathong fela ga go nko e e tswang lemina. Botshelo bo mpaletse.

Modise

Naare tota Modise, a wa re o tiisitse gore rre Nkadimeng ga se rraago? Jaanong Modise o batla ke go thuse jang?

Rre Lenong

Go siame gee simane. Tlaya o tsamaye le nna kwa ke nnang teng. Re tla lala mmogo gonne nna ke nna mo kotaseng ya barutabana. E tla re la ka moso le tlabara ya go bona modirediloago.

Rre Lenong

Ke bua nnete e senang bana ba phefo. Go boela kwa gona nka seke. Nkampa ka jewa ke ditau. Ke kopa ke khubame ka mangole Sir, mpatlele thuso.

Modise

[Morutabana le Modise ba a tswa. Bobedi bo ya go nna mmogo jaaka ba dumelane]

[Go mesong wa letsatsi le le latelang. Morutabana o rometse molaetsa gore ga a kitla a iponatsa kwa tirong ka tla ya mekgaphenyane e a tla tleng a e tshalo]

[Mo phaposing ya modiredi loago, go modirediloago, morutabana le Modise. Morago ga go ikitsise, modirediloago a simolola ka dipotsolotso le mosimane.]

(Boikitsiso ba ga Ipokeng ba a ba theosa matswalo a ga Modise, o bile a utlwa a hema baka. (Modise o setse a sekile dikeledi)

Go siame mosimane.
Nna ka leina ke Ipokeng Mokwena.
Ke nna modirediloago wa dikologo e. Ke nna ke tla tsamaisana le wena mo boetong lwa gago go tloga go iphina. Wiphe maina a gago ka boetong le a batsadi

Ipokeng

Leina la me ke Modise
Kgomodikae
Mme ke Susana Kgomodikae
Rre e ne e le Tlhomelang
Kgomodikae?

Modise

Ao? Mme ntlhang o bua ka ene e le... etswa a le teng?

Ipokeng

Nnyaa mma. Nna rre o sale a tlhokafetse ka kotsi ya sejanaga ka ngwaga wa 2020.

Modise

Go siame. Ke kopa gore o lokologe. O mphe dintlha ka botlalo. O bue nnete fela gone fa o ka dira tshupo ya kako, e tla go tsenya mo mathatheng. Gakologelwa gore o tseisitse morutabana matsapa. O tlogetse bana ba le 99 mme o lateletse nku e le nngwe fela e e timetseng. Tlhalosa tsotlhe.

Ipokeng

Ee mma ke a utlwa. Ke boleetse morutabana gore rre yo re nnang le ena yo, o a mpogisa. Ke romiwa ditiro tse di bokete jaaka go kuka mebedo ya mabele e ntse e le bokete. Fa go senyegile sengwe fa lapeng ke nna ke supiwang ka monwana. Dinako dingwe ke tingwa dilalelo. Dinako dingwe ke lala ke phoraphoriwa ka tsela e ke sa e rateng. Ga ke duelelwe maeto a sekolo jaaka a a bangwe. Ke makgasa, ga ke reke'ne le diaparo. Ke utlwile fela a kgaba ntlha ya gore madi a ga mma a le duetswe mme nna a ke gadimiwe.

Modise

Nnyaa Modise ke go utlwile. Mmaago ene, a reng?

Ipokeng

Mma ga a re sepe fela. O shene moriti o o tsididi. Ga a bontshe maikutlo ape. Fa o buile le ena le fa o sa bua go a tshwana.

Modise

Rre Nkadimeng o dira kae?

Ipokeng

Tota nka aka. Ga ke ise ke mo utlwe a umaka gore o ya tirong.

Modise

Rre Lenong, wena nka morutabana, o itse mosimane a kang?

Ipokeng

Nnyaa mmaarona. Nna mosimane ke mo itse e le ngwana fela yo o matlhagatlhaga. O tlhogo e boleta e bile o thantse. Matsatsinyana a gona ke bona a mpelaetsa gone o korobetse, o diragatsa bokowa mo dithutong tsa gagwe. O simolola go latlha mmele, o bodutu e bile ga a sa tlhole a itumelelela kamano epe le ditsala. O tlhola a tlhontse.

Modise

Dikgang di utlwagetse. Ke kopa re potele ka kwa kagong e e ka kwa morago ele. Ke seteisene sa sepodisi nte re ye go bula kgetse teng.

Ipokeng

(Kwa seteišeneng sa mapodisi ba kopana le sajene Mabole.

Ba kopanna mo phaposing e e kgethegileng]

Dumela Sajene, ke nna Ipokeng modirediloago wa karolo e re leng mo go yona. Re tllile mabapi le tshotlakako le kgokgontsho ya ngwana.

Ipokeng

Mabole

Ke a leboga mmaarona. Nna ke Sajene Mabole. Ke dira ka dikgetse tsa mofuta o. Ke maikarabelo a me jaaka lepodisi go sireletsa ngwana yo. Go ya ka molaotšo wa rona wa Aforikaborwa, ngwana o na le ditshwanelo tse di tšelang:

- Go otlwa le tšupetšwa.
- Go sireletšwa.
- Go nea le tšhepo e a e tlhokang
- Go tselela sešelo
- Go nna se a batlang go nna sona

Jaanong go ya go diragala eng go tlogeng jaanong?

Ipokeng

Ga jaanong ke kutse kgetse ya tshotlakako ya bana mme nomoro ya bona ke GBV215/2024. Ke kwadile le lekwa tla tshireletso (protection order) kgatlhanong le mekgae gore a se tlhole a baya mosimanyana tšogole go mo kgoba ka mafoko. Re ya go mo falola re le mmogo. Re diragatsa molao. Go mo phaphora gona, o tla tshwanelwa ke go lebagana le kgotlatshekelo. Eo, ga re tshege. A re yeng!

Mabole

[Kwa gaabo Modise, go goroga bene ya maphodisa. Go fologa, Lenong,

Ipokeng le Sajene Mabole. Ba eteleditse Modise kwa pele.]

Heelang, banna ba kae? Suzie, Suzie. A o ke o tle o bone fa. A ke bona sentle? A selo se ke phikapa? E ba tla eng? Re a bo re tla bona metlholo. Ntlele molamu wa me foo.

Nkadimeng

Ao rraabo! Phikapa ya mmaphikapa ke yona e ka batlelwang molamu. Gongwe ba botsa tse tsela. O batlelang molamu go se na ntwā?

Suzie

[Modise o tshogile mo e keteng o tla Ikolobetsa, o itshwareletse le go itiketsa ka mosesa wa ga Ipokeng]

Suzie

A o ke o kokobele nte re utlwe gore mafoko di a tsaya kae?

[Morago ga ditumedisanyo le dikitsiyanyo, Sajene Mabile tthalosa maikaeleo a mokgaphe wa bona. A tloga a re:

Rre Nkadimeng, ke go neela taelo Tshireletso (*protection order*) e. Go ka fa kgaatlhegelong ya molao gore o se tlhole o ipona o isitse mosimanyana letsogo. O mo duelele ditlhokego tsotlhe tsa gagwe tsa sekolo. Wena mme Susan, ngwana ke dijo. Setswana sa re "ntime o mphele ngwana" tatofatso ya go phoraphora ke e e e masisi. Kgotla ke yona e e tla atholang. Modise le wena o itshware sentle. O nne le maitseo.

Mabile

Ke go tshogile Sajene. Molao wa lona o bo nna. Go raya gore nka se ke tseme ngwana e le wa me? Legale go siame. Ke tla o ikobela.

Nkadimeng

Ke a le boga Sajene, mme lpeleng le wena rre Lenong. Ke nnete, ngwana yo o sa le leng o swela tharing.

Suzie

Rre Nkadimeng re le bogela tirisanompe morago. Re ne re re, re go itse e gore re na le ditlho di se di tla neng di re bolelele go tema e tsamaya jang mo tsephiring. Ka jalo, a re dirisane sentle.

Mabile

[Bagolo ba a salapisa, ba a tsamaya. Medilolo ya ga Nkadimeng e le bogale. Sigong joo, e ne e le lwa ntlha Modise a ipona a tshetswe metsi mo bateng go ikgotlha nkgwane. A bo a fiwa le mogopo o tletse dijo. A bo a lala a robotse monate. Pelo tshwaana boela mannong, mmatla sa gagwe o se bone!]